

Кравчук О.І.,

канд. екон. наук, доц.,
кафедра управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
kravchuk_ok@yahoo.com

Кравчук О.И.,

канд. экон. наук, доц.,
кафедра управления персоналом и экономики труда,
ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет
имени Вадима Гетьмана»

Kravchuk O.I.

PhD in Economics, Associate Professor,
Personnel Management and Labour Economics Department,
SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

ГОТОВНІСТЬ ЕКОНОМІЧНО АКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ ДО ЗАЙНЯТОСТІ В МЕРЕЖЕВІЙ ЕКОНОМІЦІ

ГОТОВНОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКИ АКТИВНОГО НАСЕЛЕНИЯ К ЗАНЯТОСТИ В СЕТЕВОЙ ЭКОНОМИКЕ

READINESS OF ECONOMICALLY ACTIVE POPULATION TO BE EMPLOYED IN THE NETWORK ECONOMY

У статті систематизовано наявні у міжнародній практиці підходи до оцінювання готовності країни до розвитку мережевої економіки. Розглянуто можливості використання зазначених підходів для оцінювання готовності економічно активного населення до зайнятості в умовах мережевої економіки. Здійснено аналіз рівня готовності економічно активного населення України до зайнятості в умовах мережевої економіки з використанням деталізації індексів мережевої готовності та розвитку електронного уряду.

В статье систематизированы имеющиеся в международной практике подходы к оценке готовности страны к развитию сетевой экономики. Рассмотрены возможности использования указанных подходов к оценке готовности экономически активного населения к занятости в условиях сетевой экономики. Осуществлен анализ уровня готовности экономически активного населения Украины к занятости в условиях сетевой экономики с использованием детализации индексов сетевой готовности и развития электронного правительства.

The purpose of this article is to determine the methodological approaches to evaluation of readiness of the economically active population of Ukraine to networking and virtual employment. The problems of determining readiness of the economically active population of Ukraine to live and work in distribution of the network relationships are particularly relevant. This is because only such evaluation can provide a realistic forecast of the formation and development of network economy and become the basis for the development of the implementation plan of right educational, scientific and technical innovations, which provide all these processes with competitive human resources. In this connection, the available in the international practice approaches to the evaluation of country's readiness for the development of network economy are systematized. The possibility of using these approaches for evaluating the readiness of the economically active population to employment

in the network economy are justified. The Analysis of level of readiness of the economically active population of Ukraine to employment in the network economy with using the Networked Readiness Index (NRI) and the E-Government Development Index (EGDI) was implemented.

Ключові слова. Соціально-трудові відносини, зайнятість, мережева економіка, мережева готовність

Ключевые слова. Социально-трудовые отношения, занятость, сетевая экономика, сетевая готовность

Key words. Social and labour relations, employment, network economy, network readiness

Вступ. Стрімке поширення інформаційно-комунікаційних технологій (далі — ІКТ) та становлення мережевої економіки, які характерні для сучасного суспільства, активізують суттєві трансформаційні процеси в сфері праці та економічних відносин. Від готовності країни сформуванню відповідних умов для впровадження мережевої економіки, а економічно-активного населення бути зайнятим у ній, залежать можливості підвищення конкурентоспроможності країни в даному сегменті. Інноваційний характер мережевої економіки формує новий профіль конкурентоспроможного працівника, який має бути готовим працювати в умовах віртуальної зайнятості, яка набуває особливого поширення в мережевій економіці. Тому особливої актуальності набувають методологічні і прикладні аспекти визначення готовності економічно-активного населення України до життя та роботи в умовах поширення мережових взаємовідносин, оскільки лише така оцінка може дати реалістичний прогноз процесів становлення та розвитку мережевої економіки та розробити план впровадження необхідних освітніх і науково-технічних інновацій, які б забезпечували ці процеси конкурентоспроможними людськими ресурсами.

Постановка завдання. Останнім часом рівень інформатизації суспільства та поширення ІКТ розглядаються як показники конкурентоспроможності країни в сучасній глобальній економіці. Одним із способів порівняння країн за рівнем інформатизації є визначення їх участі в мережевій економіці. Але, крім цього, темпи поширення мережевої економіки багато в чому визначаються готовністю суб'єктів соціально-трудових відносин до мережевої взаємодії, зокрема до віртуалізації соціально-трудових відносин і віртуальної зайнятості в країні [2; 4; 5]. Оцінювати та прогнозувати розвиток мережевої економіки з позицій суб'єктів соціально-трудових відносин, на нашу думку, доцільно за такими напрямками: оцінювання готовності населення до мережевої взаємодії та визначення готовності економічно-активного населення до зайнятості в мережевій економіці, зокрема до віртуальної зайнятості; оцінювання готовності роботодавців до організації віртуальних офісів та робочих місць; визначення готовності держави до впровадження електронного уряду.

Дана стаття присвячена одному з напрямків — формуванню методичних підходів до оцінювання готовності економічно-активного населення України до мережевої взаємодії та віртуальної зайнятості.

Результати дослідження. В умовах глобалізації для забезпечення рівних можливостей як підприємств, так і працівників конкурувати на міжнародних ринках, треба прискорювати процеси віртуалізації соціально-трудових відносин. Світові тенденції віртуалізації характеризуються стрімкими темпами її поширення, про що свідчить світова статистика розвитку ринку віртуальних технологій. У міжнародній практиці напрацьовано цілий арсенал методологічних підходів, які дозво-

ляють оцінити рівень розвитку мережевої економіки. Так, наприклад, популярністю у світі користуються методики інтелектуального порталу Всесвітнього банку (www.worldbank.org), що дозволяє в інтерактивному режимі аналізувати і порівнювати економіки 100 країн за різними критеріями, наявних у базі даних [3, с. 408]. Окрім з цих показників є індексами, що розраховуються відомими світовими організаціями: показники Міжнародного союзу електрозв'язку (International Telecommunication Union) ¹; індикатори Всесвітнього банку (World Development Indicators — WDI)²; індекси Всесвітнього центру конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту (International Institute for Management Development, World Competitiveness Center)³; глобальні звіти про конкурентоспроможність Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum, Global Competitiveness Report)⁴; дослідження International Date Corporation (IDC)⁵, Forrester Research⁶, Gartner⁷ та інші.

Про готовність країн до поширення віртуальних технологій свідчить *рівень готовності інформаційно-комунікаційної інфраструктури*, який визначається для оцінки доступу і дій інформаційно-комунікаційних технологій на базі *індексу мережевої готовності (Networked Readiness Index — NRI)*. Індекс є оцінкою здатності країни використати можливості ІКТ. Такий індекс, по-перше, інформує бізнес-лідерів і політиків про основні чинники, що впливають на розвиток ІКТ, з метою врахування в державній політиці цих чинників. По-друге, в довгостроковому плані така інформація сприяє залученню до мережевої економіки більшого числа людей, організацій і співтовариств зі всього світу. Індекс не лише оцінює готовність тієї або іншої країни до участі у інформаційному світі, але й ілюструє основні відмінності між країнами.

У 2014 році в топ-10 місць (за індексом мережевої готовності) домінують північні європейські країни, азіатські тигри, і деякі з самих передових західних країн. Три скандинавські економіки (Фінляндія, Швеція і Норвегія) очолюють рейтинг. Їх висока готовність ІКТ, відмінні цифрові інфраструктури і надійні інноваційні системи дозволяють показувати високу ефективність і універсальність у використанні цих технологій, зокрема Інтернету, наприклад, в інноваційних виступах. Так звані «азіатські тигри» у складі Сінгапуру, Гонконгу, Республіки Корея також займають передові позиції і включені в топ-10. Нарешті, топ-10 включає деякі з самих передових західних економік, Нідерланди, Швейцарія, США і Сполучене Королівство, які визнали потенціал ІКТ основою нової економічної і соціальної революції, і, таким чином, здійснюють значні інвестиції в розвитку їх цифрового потенціалу (рис. 1).

У 2014 р. інші країни в Центральній Європі географічного регіону України, Угорщина і Польща, зайняли 48 і 54 місця відповідно, і порівняно з 2012 роком втратили деяку основу в рейтингу із-за відносно швидшого прогресу інших країн

¹ Більше інформації на сайті Міжнародного союзу електрозв'язку: International Telecommunication Union — <http://www.itu.int/>

² Більше інформації на сайті Всесвітнього банку: World Development Indicators // <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>

³ Більше інформації на сайті Світового центру конкурентоспроможності: World Competitiveness Yearbook // <http://www.imd.org/wcc/wcy-world-competitiveness-yearbook/>

⁴ Більше інформації на сайті Всесвітнього економічного форуму: The Global Competitiveness Report 2014 — 2015 // <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2014-2015>

⁵ Аналітична компанія, що спеціалізується на дослідженнях ринку інформаційних технологій; більше інформації на сайті International Date Corporation (у світі — <http://www.idc.com/>, в Україні — <http://idcukraine.com/ru/>)

⁶ Незалежна аналітична компанія, яка займається дослідженнями ринку інформаційних технологій; більше інформації на сайті Forrester Research — <https://www.forrester.com/>

⁷ Світова дослідницька і консалтингова компанія у сфері інформаційних технологій; Більше інформації на сайті Gartner — <http://www.gartner.com/>

(- 4 і - 5 позицій у рейтингу відповідно). Тоді як Словаччина покращує свою позицію на 5, щоб досягти 59 рангу за той же період. Крім того, Болгарія і Румунія, 73 і 75 відповідно, падіння на 5 і 8 позицій відповідно в 2014 році відносно рейтингу 2012 року (табл. 1).

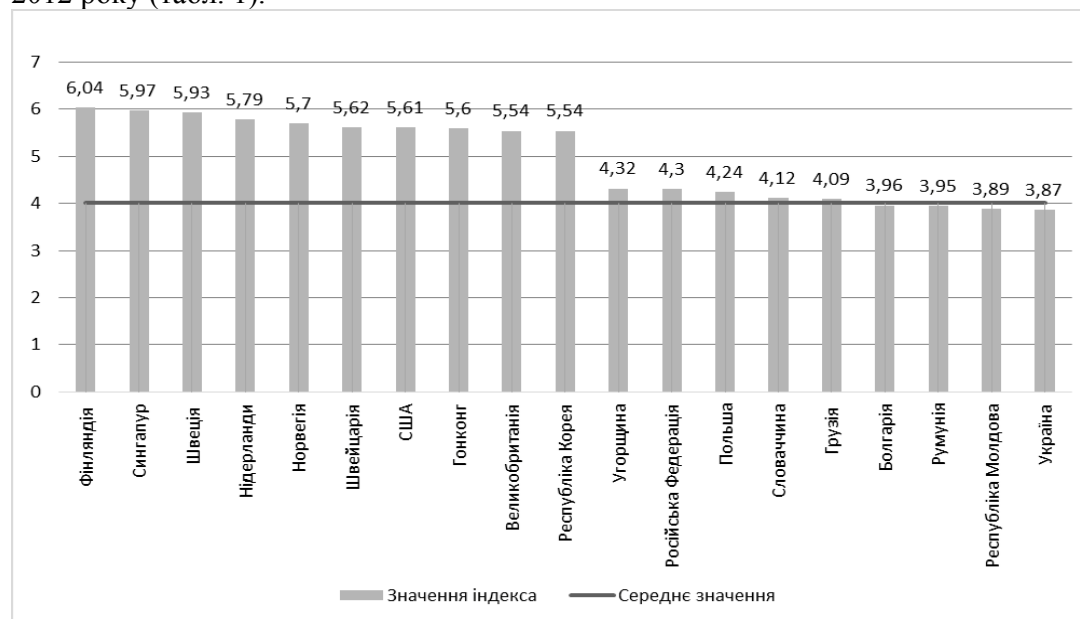

Рис. 1. Індекс мережевої готовності в 2014 році*

*побудовано автором з використанням [7]

Таблиця 1

ДИНАМІКА МЕРЕЖЕВОЇ ГОТОВНОСТІ ЕКОНОМІК ДЕЯКИХ КРАЇН В 2012-2014 РР.*

Країна / Економіка	Значення індексу мережевої готовності за роками			Зміна індексу в 2014 р. відносно 2012 р.	Ранг країн за індексом мережевої готовності за роками			Підвищення (+) / зниження (-) рангу в 2014 р. відносно 2012 р.
	2014	2013	2012		2014	2013	2012	
ТОП-10 у 2014 році								
Фінляндія	6,04	5,98	5,81	0,23	1	1	3	2
Сингапур	5,97	5,96	5,86	0,11	2	2	2	0
Швеція	5,93	5,91	5,94	-0,01	3	3	1	-2
Нідерланди	5,79	5,81	5,6	0,19	4	4	6	2
Норвегія	5,70	5,66	5,59	0,11	5	5	7	2
Швейцарія	5,62	5,66	5,61	0,01	6	6	5	-1
США	5,61	5,57	5,56	0,05	7	9	8	1
Гонконг	5,6	5,4	5,46	0,14	8	14	13	5
Великобританія	5,54	5,64	5,5	0,04	9	7	10	1
Республіка Корея	5,54	5,46	5,47	0,07	10	11	12	2
Країни географічного регіону України								
Угорщина	4,32	4,29	4,3	0,02	47	44	43	-4
Російська Федерація	4,3	4,13	4,02	0,28	50	54	56	6

Країна / Економіка	Значення індексу мережевої готовності за роками			Зміна індексу в 2014 р. відносно 2012 р.	Ранг країн за індексом мережевої готовності за роками			Підвищення (+) / зниження (-) рангу в 2014 р. відносно 2012 р.
	2014	2013	2012		2014	2013	2012	
Польща	4,24	4,19	4,16	0,08	54	49	49	-5
Словацька Республіка	4,12	3,95	3,94	0,18	59	61	64	5
Грузія	4,09	3,93	3,6	0,49	60	65	88	28
Болгарія	3,96	3,87	3,89	0,07	73	71	70	-3
Румунія	3,95	3,86	3,9	0,05	75	75	67	-8
Республіка Молдова	3,89	3,84	3,78	0,11	77	77	78	1
Україна	3,87	3,87	3,85	0,02	81	73	75	-6
Середнє значення	4,01	3,95	3,99	0,02	-	-	-	-

* складено автором з використанням [7—9].

Відносно інших країн географічного регіону слід зазначити, що Росія рухається вгору на 6 позицій і входить в топ-50 у 2014 році. У регіоні значними змінами характеризується Грузія, яка пересувається на 60-е місце, маючи одно з найстрімкіших поліпшень — на 28 позицій — і продовжують свій позитивний шлях у бік вищих позицій у рейтингу. На відміну від цього, Україна, у зв'язку з важкою в політичному і соціальному контексті ситуацією, падає на 80-е місце (тобто на 6 позицій за період 2012—2014 рр.).

Така ситуація в Україні, на нашу думку, перешкоджає розвитку віртуальних взаємовідносин, а основними перешкодами їх розвитку є:

- висока вартість інтернет-послуг, зокрема мобільного інтернету;
- невирішеність низки організаційно-правових запитань, пов'язаних з функціонуванням віртуальних організацій, віртуальною зайнятістю;
- недостатня розробленість процесу віртуалізації зайнятості;
- низький рівень розвитку цифрових компетенцій у більшій частині сукупної робочої сили.

Для обґрунтування можливостей використання індексу мережевої готовності при оцінюванні готовності економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці, потрібно розглянути його структуру. Так, зазначений індекс складається з чотирьох субіндексів: це вимір середовища для ІКТ; готовність суспільства їх застосовувати; фактичне використання усіх основних зацікавлених сторін; і, нарешті, наслідки, які ІКТ породжують в економіці і в суспільстві. Перші три субіндекси можна розглядати як двигуни, які встановлюють умови для підсумків четвертого субіндекса дії ІКТ. Ці чотири субіндекси деталізуються таким чином [7, с.5]:

- екологічний субіндекс передбачає оцінку політичного, правового, економічного та інноваційного середовища в країні;
- субіндекс готовності передбачає оцінку інфраструктури і цифрового контенту, доступності ІКТ і рівня розвитку у населення навичок по роботі з ІКТ;
- субіндекс використання оцінює масштаби особистого користування, використання у бізнесі і в уряді;
- субіндекс дії призначений для оцінки економічних і соціальних наслідків використання ІКТ.

Незважаючи на перераховані перешкоди, слід зазначити високі результати України по таких складових індексу мережевої готовності в 2014 році як бізнес і

інноваційне середовище (4,3), інфраструктура і цифровий контент (4,3), доступність (6,11), навички (5,70). Крім того, якщо доступність інтернету в Україні зменшилася за 2012—2014 рр. (про що свідчить зміна індексу на 0,66 пункту), то інші складові мали приріст (рис. 2).

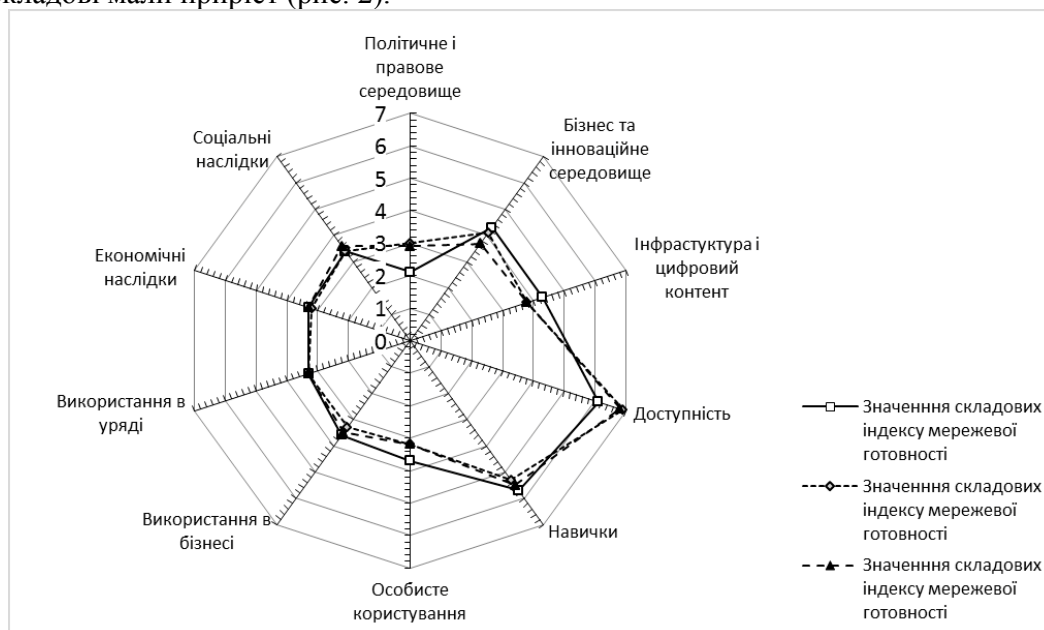

Рис. 1. Деталізація індексу мережевої готовності України в 2012-2014 рр.*

*Побудовано автором з використанням: [7—9].

У цілому за індексом мережевої готовності ситуацію в Україні не можна назвати сприятливою для віртуалізації зайнятості, але дані процеси мають місце в економіці. Проте, що стосується субіндексів, які визначають готовність економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці, то тут варто відмітити позитивну динаміку. Зокрема це стосується рівня розвитку інфраструктури і цифрового контенту, доступності і навичок економічно активного населення, а також масштабів особистого користування ІКТ (рис. 2.). Отже, основні соціально-економічні передумови виникнення і поширення нових форм зайнятості, зокрема віртуальних, сформовані технологічними трансформаціями і прогресом, виражаються в появі нових знань і інтелектуалізації праці, в ефективних формах трудових операцій і способах виготовлення продукції, в нових формах взаємовідносин у процесі праці суб'єктів трудових відносин тощо.

Крім індексу мережевої готовності, висновки про рівень готовності економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці, на нашу думку, можна робити на базі аналізу *рейтингу готовності країн до використання технологій електронного уряду*, які складаються на базі *індексу розвитку електронного уряду (E-Government Development Index — EGDI¹)*. Останній оцінює рівень розвитку мережевої економіки у світовому масштабі, а його склад показує залежність рівня розвитку мережевої економіки на 1/3 від рівня розвитку людського капіталу країни. Саме структурою пояснюється можливість використання індексу розвитку електронного уряду для оцінювання готовності економічно активного населення

¹ Прим. автора: проводиться щорічно Департаментом з економічних і соціальних питань Організації об'єднаних націй, детальніше: United Nations, Department of Economic and Social Affairs // <http://www.un.org/en/development/desa/index.html>

до зайнятості в мережевій економіці. Зокрема, до складу індексу розвитку електронного уряду включені такі субіндекси [10—12]:

- субіндекс людського капіталу (*Human Capital Index — HCI*) — дозволяє опосередковано оцінити здатність населення країни використовувати Інтернет не тільки як спосіб розваг, але і як спосіб розвитку людського капіталу і джерело отримання доходів;

- субіндекс стану інфраструктури (*Telecommunication Infrastructure Index — TII*) — характеризує рівень розвиненості інфраструктурного забезпечення доступу до інтернет ресурсів;

- субіндекс розвитку онлайн-сервісів (*Online Service Index — OSI*) — характеризує можливості постачання онлайн-сервісів.

За *EGDI* Україна входить до групи країн з високим індексом (high-EGDI: 0,5—0,75), яка займає 32 % від обсягу обстежених [10, с. 16]. Крім України, ще 62 країни світу входять до цієї групи. Висновки дослідження говорять, що для країн з високим *EGDI* є стабільні можливості та перспективи продовжувати накопичувати переваги у розвитку їх електронного уряду. Наявність прозорих стратегій, продуманих інвестицій у ІКТ-інфраструктуру, продовження інвестицій у загальну і вищу освіту, а також здійснення радикальної трансформації в постачанні оплати державних послуг дадуть можливість урядам цих країн досягти більшого у слідуванні наведених трендів [10, с. 18].

У дослідженні виділено сильний вплив на національний електронний уряд і його розвиток має національний дохід країни, що є основним індикатором економічної спроможності і прогресу. Доступ до ІКТ-інфраструктури та її просування в освіту, включаючи електронну літературу, сильно залежний від рівня доходів країни. Тому, навіть за достатнього рівня розвитку політики і стратегії держави в напрямку впровадження електронного уряду низький рівень доходів чинить сильний тиск на впровадження ініціатив електронного уряду.

Окрему увагу приділено освітній нерівності, яка є визначальним чинником, що формує цифрову нерівність¹. При чому у дослідженні встановлено чітких взаємозв'язок між освітою та освіченістю, з одного боку, та можливістю використовувати ІКТ, з іншого [10, с. 131]. Так, рівень освіти є найважливішою детермінантою інтенсивності використання Інтернету. Тому, на нашу думку, аналіз рівня освіти повинен стати одним із ключових параметрів оцінювання його готовності до зайнятості в мережевій економіці. Саме ця закономірність дозволила країнам, економічно-активне населення яких має досить високий освітній рівень, далеко випереджати інших. Крім загального рівня освіти, визначальним у сучасну інформаційну епоху є рівень ІКТ-грамотності (цифрової грамотності), що включає в себе базові комп'ютерні (здатність працювати на комп'ютері) та інформаційні (інформаційна грамотність) навички. Не дивлячись на те, що базовий рівень технології та її використання може активізувати інтеграцію у мережеву економіку, повне мережеве включення вимагатиме від економічно активного населення вдосконаленого набору навичок та інструментів. Так, згідно прогнозу британських учених² майбутня трансформація економіки вимагатиме нових навичок, одними з основних серед яких будуть цифрові. Згідно з оглядом, розвиток мережевої економіки швидкими темпами збільшуватиме попит на висококваліфікованих технічних працівників. Поява соціальних ЗМІ надаватиме перевагу роз-

¹ Прим. автора: цифрова нерівність розглядається як прірва між тими, хто користується перевагами ІКТ, і тими, хто немає такої можливості.

² За результатами експертного дослідження «Global Talent 2021. How the new geography of talent will transform human resource strategies», у якому взяли участь 352 професіоналів з управління персоналом зі всього світу, здійсненого Oxford Economics разом із: Towers Watson, AIG, American Express, BAT, the Center for Effective Organizations at the University of Southern California, Cummins, Coca-Cola, Edison International and the Organization of American States — детальніше: <http://www.oxfordeconomics.com/>

витку навичок цифрового вираження і маркетингової грамотності. Цифрові ділові навички вимагатимуть особливої уваги в умовах розвитку електронної комерції та прийняття нових цифрових технологій. У цілому, найзатребуванішими з цифрових навичок стануть: цифрові бізнес навички (їх актуальність відзначили 50,6 % респондентів); здатність працювати віртуально (44,9 %); розуміння корпоративної ІТ програмного забезпечення та систем (40,1 %); цифрові дизайнерські навички (35,2 %); здатність використовувати соціальні мережі та «Web 2.0» (29,3 %) [6]. Тому крім рівня освіти економічно активного населення наступним параметром аналізу рівня його готовності до зайнятості в мережевій економіці має стати професійно-кваліфікаційний рівень і рівень розвитку цифрових компетенцій.

Оцінюючи місце, яке займає Україна у рейтингу готовності країн до використання технологій електронного уряду за *EGDI* (табл. 2), можна зробити висновок про недостатній у ній рівень розвитку основних елементів мережевої економіки. Так, Україна займає 87 місце в світі, а серед країн Європи нижче в рейтингу лише Республіка Македонія (96 місце) і Боснія і Герцеговина (97 місце). У цілому значення *EGDI* для України вище за середньосвітовий показник, значно нижче за середньоєвропейський. Низький рівень *EGDI* є безперечно негативним явищем, оскільки забезпечення прискорених темпів економічного зростання в умовах сучасного етапу соціально-економічного розвитку всього світового співтовариства сприяє функціонуванню мережевої економіки, оскільки вона володіє високим інноваційним потенціалом, який дозволяє в повній мірі задіяти інноваційну природу продуктивних сил, яка забезпечує динаміку економічного зростання, його стійкий характер і прискорені темпи.

Оцінка рівня готовності економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці на основі аналізу індексу розвитку електронного уряду та його субіндексів, засвідчує її високий рівень. Так, варто відмітити, що Україна має високий рівень субіндексу людського капіталу (0,8616), і низькі значення субіндексу розвитку онлайн-сервісів (0,2677) і субіндексу стану інфраструктури (0,3805) (табл. 2).

Таблиця 2

АНАЛІЗ ГОТОВНОСТІ КРАЇН ДО ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУ В 2014 РОЦІ*

	Індекс розвитку електронного уряду (E-Government Development Index — EGDI)	У т.ч. за субіндексами:			Місце в рейтингу
		розвитку онлайн-сервісів (Online Service Index — OSI)	стану інфраструктури (Telecommunication Infrastructure Index — TII)	людського капіталу (Human Capital Index — HCI)	
Світ	0,4712	0,3919	0,3650	0,6566	—
Європа	0,6936	0,5695	0,6678	0,8434	—
Країни з високим рівнем доходу	0,7207	0,6503	0,6845	0,8343	—
Країни з рівнем доходу вище середнього	0,4828	0,3709	0,3522	0,7253	—
Україна	0,5032	0,2677	0,3805	0,8616	87
<i>Для порівняння:</i>					
Республіка Корея	0,9462	0,9764	0,9350	0,9273	1
Франція	0,8938	1,0000	0,8003	0,8812	4
Естонія	0,8190	0,7717	0,7934	0,8889	15

Німеччина	0,7864	0,6693	0,8038	0,8862	21
Російська Федерація	0,7296	0,7087	0,6413	0,8388	27
Казахстан	0,7283	0,7480	0,5749	0,8619	28
Литва	0,7271	0,7559	0,5697	0,8557	29
Латвія	0,7178	0,7008	0,6237	0,8288	31
Угорщина	0,6637	0,5591	0,5654	0,8668	39
Польща	0,6482	0,5433	0,5618	0,8396	42
Словаччина	0,6148	0,4882	0,5296	0,8265	51
Чеська республіка	0,6070	0,3701	0,5753	0,8755	53
Білорусія	0,6053	0,3228	0,6069	0,8861	55
Грузія	0,6047	0,5984	0,4261	0,7805	56
Вірменія	0,5897	0,6142	0,3889	0,7660	61
Румунія	0,5632	0,4406	0,4385	0,8100	64
Республіка Молдова	0,5571	0,5276	0,4236	0,7201	66
Азербайджан	0,5472	0,4331	0,4605	0,7480	68
Болгарія	0,5421	0,2362	0,5941	0,7960	73
Албанія	0,5046	0,4488	0,3548	0,7100	84
Республіка Македонія	0,4720	0,2441	0,4521	0,7198	96
Боснія і Герцеговина	0,4707	0,2835	0,3998	0,7288	97
Гвінея	0,0954	0,0000	0,0504	0,2359	190

*складено автором з використанням:[10].

Як видно з рис. 3, найвагомим субіндексом, який визначив місце України у рейтингу готовності країн до використання технологій електронного уряду займає субіндекс людського капіталу (57%), що свідчить про високий рівень готовності економічно активного населення до зайнятості в умовах розвитку мережевої економіки, який проявляється через високий рівень освіти насамперед.

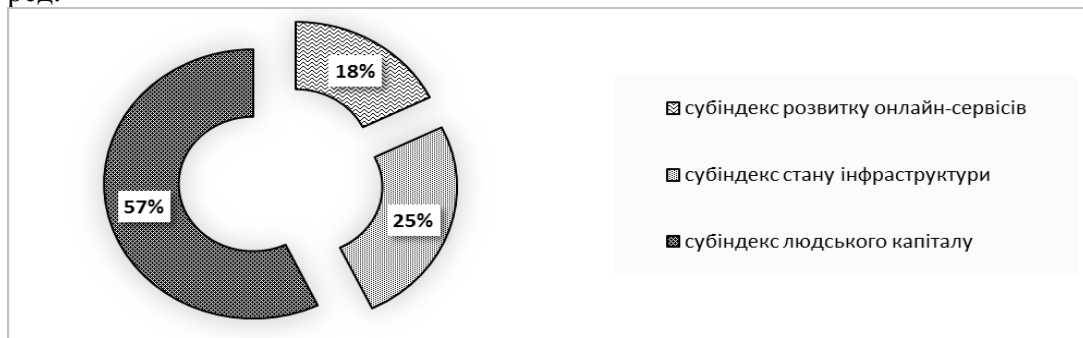

Рис. 3. Структура індексу розвитку електронного уряду в Україні в 2014 році*

*побудовано автором за розрахунками, здійсненими з використанням [10—12].

Зумовлена така ситуація тим, що тенденції розвитку сучасного мережевого суспільства, які втілюються у підвищенні ролі інформаційної складової суспільного прогресу, ставлять особливі вимоги до якості людського капіталу. За умови по-

стійного зростання інформаційних потоків і високотехнологічних виробництв зникає потреба у виконавцях вузької спеціалізації, натомість затребуваними стають фахівці з широким базовим рівнем освіти, здатні переключатися з одного виду діяльності на інший, які володіють широкими комунікативними та цифровими навичками та вміннями. Тому існує потреба у розробці методичних підходів до оцінювання рівня готовності економічно активного населення до роботи в умовах поширення мережевої економіки, які в комплексі враховували б як критерії оцінювання міжнародних рейтингів, так і критерії оцінювання якісного складу людського капіталу країни (за рівнем освіти економічно активного населення, за професійно-кваліфікаційною структурою, за рівнем розвитку цифрових компетенцій). Більше того, в умовах перетворення інформації і знань на основу суспільного розвитку досягнення державою конкурентних переваг можливе лише у випадку забезпечення необхідного рівня підготовки економічно-активного населення. Тому правильна оцінка рівня готовності економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці набуває особливої вагомості для вироблення шляхів вдосконалення національної системи освіти, які б відповідали усім запитам розвитку сучасного суспільства.

Але низькі значення двох інших індексів (рис. 3) ілюструють низький рівень розвитку умов докладання праці в мережевій економіці, що унеможливило реалізацію свого трудового потенціалу частини економічно-активного населення України з високим рівнем розвитку цифрових компетенцій. Така ситуація може спричинити відтік найкваліфікованіших працівників за кордон у країни з високим рівнем розвитку мережевої економіки, де будуть затребуваними їх унікальні цифрові навички. Поганий розвиток сприятливих умов докладання праці зумовлений кризовими явищами, з якими зустрілась Україна в останні роки, які спричинили відставання економічного розвитку і значно знизили темпи поширення мережевої економіки. Проте можна констатувати, що у нашій країні все ж відбувається перехід від 5 до 6 технологічного укладів [1]. Крім того, в умовах кризи Україна, володіючи необхідними людськими ресурсами, має можливість подолання сировинної орієнтації економіки і ефективно реалізувати спроби зайняття кращих позицій в світовому економічному співтоваристві за рахунок швидкого формування базових елементів 6 технологічного укладу, які є основою функціонування мережевої економіки, що дозволить отримувати інтелектуальну ренту в глобальному масштабі і фінансувати за рахунок неї відновлення та розширення виробництва. Як один із варіантів виходу із економічної кризи, на нашу думку, можуть бути запропоновані формування інноваційних моделей розвитку економіки, які б активно використовували мережеві форми взаємодії, зокрема соціально-трудової. У даній сфері функціонування мережевих організацій дасть можливість вирішити проблеми зайнятості у дистанційному форматі для переселенців з територій проведення АТО.

Висновки. Для оцінювання рівня готовності економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці можуть бути використані міжнародні методи ранжування країн за рівнем: 1) готовності інформаційно-комунікаційної інфраструктури, який визначається для оцінки доступу і дій інформаційно-комунікаційних технологій на базі індексу мережевої готовності (Networked Readiness Index — NRI); 2) готовності до використання технологій електронного уряду, які складаються на базі індексу розвитку електронного уряду (E-Government Development Index — EGDI). Аналіз міжнародних рейтингів показав, що в цілому за зазначеними показниками України займає далеко не передові позиції, але деталізоване дослідження в розрізі субіндексів виявило, що рівень готовності населення (розглянутий через можливості користування ІКТ, розвиток цифрових компетенцій, рівень освіченості та освіти) досить високий. Обмеженість зазначених крите-

ріїв змусило зробити висновок про необхідність подальших досліджень у напрямку розроблення методичних підходів оцінювання рівня готовності економічно активного населення до зайнятості в мережевій економіці, які б поряд з показниками міжнародних рейтингів враховували б критерії оцінювання якісного складу національного людського капіталу. Здатність країни бути залученою в глобальну мережеву економіку переважно визначається, на нашу думку, якістю людського капіталу в контексті його компетенцій збирання, опрацювання та ефективного використання цифрової інформації, формування яких відбувається завдяки створенню та розвитку ефективної системи освіти. Задля забезпечення повноцінного включення України в мережеву економіку (при чому не лише для споживання її продукту, а і для роботи в мережевих організаціях) необхідне забезпечення системою освіти достатнього рівня підготовленості населення, що можливо лише в умовах високої її якості.

Література

1. *Василенко В.* Технологические уклады в контексте стремления экономических систем к идеальности [Електронний ресурс] / В. Василенко // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2013. — Вип. 1 (8). — С. 65—72. — Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13vvoski.pdf>. — Заголовок з екрану.
2. *Колот А.М.* Трансформация института занятости как составляющая глобальных изменений в социально-трудовой сфере: феномен прекаризации / А.М. Колот // Уровень жизни населения регионов России. — 2013. — №11. — С. 93—101.
3. *Ковалев М.* Как измеряют готовность страны к сетевой экономике? [Электронный ресурс] / М. Ковалев, А. Курбацкий. // Эковест. — 2002. — №2-3. — С. 400—417 // Режим доступа: <http://www.research.by/webroot/delivery/files/ecowest/2002n3r03.pdf>. — Заглавие с экрана.
4. *Кравчук О.І.* Віртуальна зайнятість як тренд трансформації трудових відносин в умовах формування мережевої економіки/ О. І. Кравчук // Соціальна економіка. — 2014. — № 3-4. — С. 71—79.
5. *Кравчук О.І.* Соціально-трудові відносини в умовах формування мережевої економіки: основні тренди / О.І. Кравчук // Соціально-трудові відносини: теорія та практика: зб. наук. пр. — К. : КНЕУ, 2014. — №2(8). — С. 192—201.
6. Global Talent 2021. How the new geography of talent will transform human resource strategies. — Oxford Economics, 2012. — 22 p. [Digital resource] // Access mode: <http://www.oxfordeconomics.com/Media/Default/Thought%20Leadership/global-talent-2021.pdf/>. — Screen title.
7. The Global Information Technology Report 2014. Rewards and Risks of Big Data / Editors: Beñat Bilbao-Osorio, Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, — Geneva, World Economic Forum, 2014. — 345 p. [Digital resource] // Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf. — Screen title
8. The Global Information Technology Report 2013. Growth and Jobs in a Hyperconnected World / Editors: Beñat Bilbao-Osorio, Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, — Geneva, World Economic Forum, 2013. — 385 p. [Digital resource] // Access mode: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GITR_Report_2013.pdf. — Screen title.
9. The Global Information Technology Report 2012. Living in a Hyperconnected World / Editors: Soumitra Dutta, Beñat Bilbao-Osorio. — Geneva, World Economic Forum, 2012. — 415 p. [Digital resource] // Access mode: http://www3.weforum.org/docs/Global_IT_Report_2012.pdf. — Screen title.
10. E-Government Survey 2014: E-Government for the Future We Want. — New York, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2014. — 264 p. [Digital resource] // Access mode: <http://unpan3.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2014> — Screen title.
11. E-Government Survey 2012: E-Government for the People. — New York, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2012. — 264 p. [Digital resource] // Access mode: <http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2012-Survey/Complete-Survey.pdf> — Screen title.

12. E-Government Survey 2010: Leveraging e-government at a time of financial and economic crisis. — New York, United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2010. — 140 p. [Digital resource] // Access mode: <http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2010-Survey/Complete-survey.pdf> — Screen title.

References

1. Vasylenko, V. (2013), “Technological structures in the context of economic systems striving to ideal”, available at: <http://sepd.tntu.edu.ua/>
2. Kolot, A.M. (2013), “Transformation of the institution of employment as part of global changes in the social and labor sphere: the phenomenon precarization”, *Uroven' zhizni naseleniya regionov Rosii*, Vol. 11, pp. 93—101.
3. Kovalyev, M. and Kurbatsky, A. (2002), “How to measure the readiness of the country to the Network Economy?”, available at: <http://www.research.by/>
4. Kravchuk, O.I. (2014), “Virtual employment as the trend of transformation of labor relations in the emerging network economy”, *Social Economy*, Vol. 3-4.
5. Kravchuk, O.I. (2014), “Labor Relations in the emerging network economy: key trends”, *Social and Labor Relations: Theory and Practice*, Vol. 2 (8).
6. Oxford Economics. (2012), “Global Talent 2021. How the new geography of talent will transform human resource strategies”, available at: <http://www.oxfordeconomics.com/>
7. Bilbao-Osorio, B., Dutta, S., Lanvin, B. (2014), “The Global Information Technology Report 2014. Rewards and Risks of Big Data”, available at: <http://www3.weforum.org/>
8. Bilbao-Osorio, B., Dutta, S., Lanvin, B. (2013), “The Global Information Technology Report 2013. Growth and Jobs in a Hyperconnected World”, available at: <http://www3.weforum.org/>.
9. Dutta, S., Bilbao-Osorio, B. (2012), “The Global Information Technology Report 2012. Living in a Hyperconnected World”, available at: <http://www3.weforum.org/>.
10. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2014). “E-Government Survey 2014: E-Government for the Future We Want”, available at: <http://unpan3.un.org/>
11. United Nations, Department of Economic and Social Affairs. (2012), “E-Government Survey 2012: E-Government for the People”, available at: <http://unpan3.un.org/>.
12. United Nations, Department of Economic and Social Affairs (2010), “E-Government Survey 2010: Leveraging e-government at a time of financial and economic crisis”, available at: <http://unpan3.un.org/>.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2015 р.

УДК 331.1

Котляров И.Д.,

канд. экон. наук, доцент,
НИУ ВШЭ
ivan.kotliarov@mail.ru

Kotliarov I.,

PhD in Economics, Associate Professor
NRU HSE,

Котляров И.Д.,

канд. экон. наук, доц.,
НДУ ВШЕ

КРИТЕРИИ ПРОТИВОПОСТАВЛЕНИЯ ТРАДИЦИОННОЙ МОДЕЛИ И НЕСТАНДАРТНЫХ ФОРМ ЗАНЯТОСТИ

CRITERIA OF DIFFERENTIATION OF TRADITIONAL AND ATYPICAL EMPLOYMENT